"Ten Anker"

Dit webmagazine bestaat uit een combinatie van eigen speurwerk, binnen gekomen berichten en aangeleverde redactie, gein en ongein over de Koninklijke Marine, Koopvaardij, Visserij, Binnenvaart en ander maritiem nieuws uit het heden en verleden.

Redactie

Arie Krijgsman

Vijverlaan 101

3319 SN Dordrecht

e-mail:
arcon46@kpnmail.nl

telefoon

tussen 10.00 en 16.00 uur

078-7504575

b.g.g.h.

06-25160899

www.tenanker.com

Deze extra toevoeging van het web-magazine fungeert als verlengstuk en is onafscheidelijk verbonden aan de website:
https://www.tenanker.com
en conformeert zich aan de regelgeving zoals daar is vermeld.

Er zijn altijd wel mensen die met mijn werk aan de haal gaan. Aan de ene kant is dat een teken dat ik het goed heb neergezet, maar ik sta niet toe lukraak te kopiëren voor andere dan puur privé doeleinden zonder daar schriftelijke toestemming voor te vragen.

EXTRA EDITIE

Nationaal Ereveld Loenen – Erebegraafplaats

Auteur: Redactie Historiek

Kapel op het Nationaal Ereveld Loenen (Historiek)

Iets ten zuiden van Apeldoorn bevindt zich sinds 1949 het Nationaal Ereveld Loenen. Op deze erebegraafplaats liggen ongeveer vierduizend Nederlandse oorlogsslachtoffers. Niet alleen militairen, maar ook veel verzetsstrijders, politieke gevangen, Engeland-vaarders en slachtoffers van gedwongen tewerkstelling (Arbeitseinsatz) in nazi - Duitsland. De geschiedenis van de begraafplaats in vogelvlucht.

Foto van een herbegrafenis in Loenen (Nationaal Ereveld Loenen)

In 1947 besloot de Nederlandse regering een grote repatriëringsactie op poten te zetten. ‘Goede Nederlanders’ die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Duitsland om het leven waren gekomen, moesten – als de nabestaanden dat tenminste wilden – overgebracht worden naar Nederland, om daar een waardige herbegrafenis te krijgen. Moeilijkheid hierbij was het vaststellen van de identiteit van de slachtoffers. Daarnaast moest onderzocht worden of het daadwerkelijk om ‘goede Nederlanders’ ging. In Duitsland waren tijdens de oorlog immers ook NSB’ers omgekomen, of burgers die dienst hadden genomen in het Duitse leger.

Voor de repatriëring van slachtoffers die in Oost-Duitsland en Polen om het leven kwamen,

was haast geboden. De Russen, die grote delen van dit gebied na de oorlog bezetten, wilden namelijk maar korte tijd toestemming verlenen voor het opgraven van slachtoffers. In 1948 kwamen de eerste stoffelijke overschotten al aan in Nederland. Het ereveld in Loenen was toen echter nog niet klaar. De lichamen werden daarom tijdelijk begraven op begraafplaats Rusthof in Amersfoort.

Militairen en verzetsstrijders die tijdens de oorlogsjaren in Nederland om het leven kwamen, waren in de meeste gevallen relatief eenvoudig op te sporen. Sommigen van hen werden tijdens de oorlog al op lokale begraafplaatsen herbegraven. Soms werden zij later alsnog overgebracht naar Loenen.

Bekende namen

In Loenen liggen vanzelfsprekend ook een groot aantal bekende slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Enkele voorbeelden zijn predikant Bastiaan Jan Ader, verzetsvrouw Anda Kerkhoven, politicus Herman Wiardi Beckman en de Surinaamse schrijver en verzetsman Anton de Kom.

Enkele graven op de erebegraafplaats (Historiek)

Oorlogsgravenstichting

De begraafplaats is aangelegd op initiatief van de Oorlogsgravenstichting. Deze stichting werd in 1946 opgericht en formuleerde haar doel destijds als volgt:

“Het aanleggen, inrichten en in stand houden en verzorgen van graven en erevelden – waar ook ter wereld – van na mei 1940 gevallen militairen van de Nederlandse krijgsmacht en van Nederlandse burgers die, hetzij metterdaad de vijand bestrijdende, dan wel ten gevolge van hun handelingen of houding tegenover die vijand, het leven verloren.”

Herbegrafenis van Nederlandse oorlogsslachtoffers te Loenen (cc – Anefo – 1960)

Voor de aanleg van de erebegraafplaats liet de stichting eerst het oog vallen op een bos in Bilthoven. Toen aankoop niet mogelijk bleek, kreeg men van de gemeente Apeldoorn een terrein van veertien hectare groot aan de Kustweg (nu Groenendaalseweg) in Loenen aangeboden voor het bedrag van 50.000 gulden. In principe wilde de stichting tot aankoop overgaan, maar men krabbelde vanwege geldtekort toch terug. De gemeente Apeldoorn verlaagde het aankoopbedrag hierna naar 20.000 gulden, waardoor het terrein alsnog kon worden aangekocht.
De erebegraafplaats werd op 18 oktober 1949 officieel geopend door prinses Wilhelmina.

Slingerende paden

Groot wit kruis centraal op het terrein (Historiek)

Voor de inrichting van het terrein werd landschaps- en tuinarchitect D. Haspels in de arm genomen. Hij wilde dat het park een typisch Veluwse uitstraling kreeg, met heide en naaldbomen. De gebouwen op het terrein moesten een landelijke uitstraling krijgen. Vanuit het midden van het terrein bij een groot wit kruis, ontwierp Haspels in vijf richtingen een doorkijk. Vanaf iedere plek op het ereveld kan de bezoeker zich zo eenvoudig oriënteren.
Haspels omschreef zijn idee voor de slingerende paden op het terrein als volgt:
“De paden zullen de belangrijkste terreingolvingen volgen, ze worden op zeer eenvoudige manier verhard en mogen daarna zo spoedig mogelijk

vermossen opdat de begraafplaats en landschap een eenheid gaan vormen."

De architect wilde in het landschap horizontale lijnen zoveel mogelijk laten domineren. Om die reden zijn er – anders dan op veel andere erebegraafplaatsen – in Loenen geen opstaande grafzerken te vinden. Alle graven hebben een liggende witte steen en elke steen is even groot. Haspels motiveerde dit besluit zo:

"Met het aanbrengen van te veel verticale lijnen, bijvoorbeeld opstaande graftekens, moeten we uiterst voorzichtig zijn. De veelvoudige herhaling van opstaande graftekens zou de natuurlijke, rustige sfeer ongetwijfeld verstoren."

Toegangspoort Ereveld Loenen (Historiek)

Entreegebouw

De twee gebouwen op Nationaal Ereveld Loenen – een entreegebouw en kapel – zijn ontworpen door architect A.M. de Rouville de Meux. Het entreegebouw herbergt aan de linkerzijde een woning voor de beheerder van de begraafplaats. Het gebouw aan de rechterzijde is via een muur en toegangspoort met dit gebouw verbonden en deed vroeger dienst als berging en verblijf voor tuinlieden. Tegenwoordig is hier een klein informatiecentrum te vinden.

Kapel

De rietgedekte kapel bevindt zich op een centraal punt van de begraafplaats. Aanvankelijk was deze bedoeld om uitvaartdiensten te houden voor oorlogsslachtoffers die vanuit Duitsland op

het ereveld werden herbegraven. Tegenwoordig doet hij vooral dienst als nagedachtenis-kapel. In 1972 werd in de kapel een urn geplaatst met daarin aarde uit de concentratiekampen Majdanek, Sobibor en Treblinka in Polen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwamen daar duizenden Nederlanders om het leven. Velen van hen werden na hun dood gecremeerd. In een andere urn, die al in 1949 werd geplaatst, zit as uit concentratiekamp Buchenwald.

Kapel van Ereveld Loenen met links het monument 'De Vallende Man' (Historiek)

Urn met as uit concentratiekamp Buchenwald (Historiek)

Interieur van de kapel (Historiek)

Gedenkboeken

Achterin de herdenkingskapel is een schrijn te vinden met een serie van 42 gedenkboeken waarin de namen staan van 130.000 oorlogsslachtoffers van wie niet duidelijk is waar zij precies omgekomen zijn. Deze schrijn vormt de centrale gedenkplaats van oorlogsslachtoffers voor wie geen graf kon worden ingericht. Een van de boeken ligt altijd geopend en iedere dag wordt een bladzijde omgeslagen.

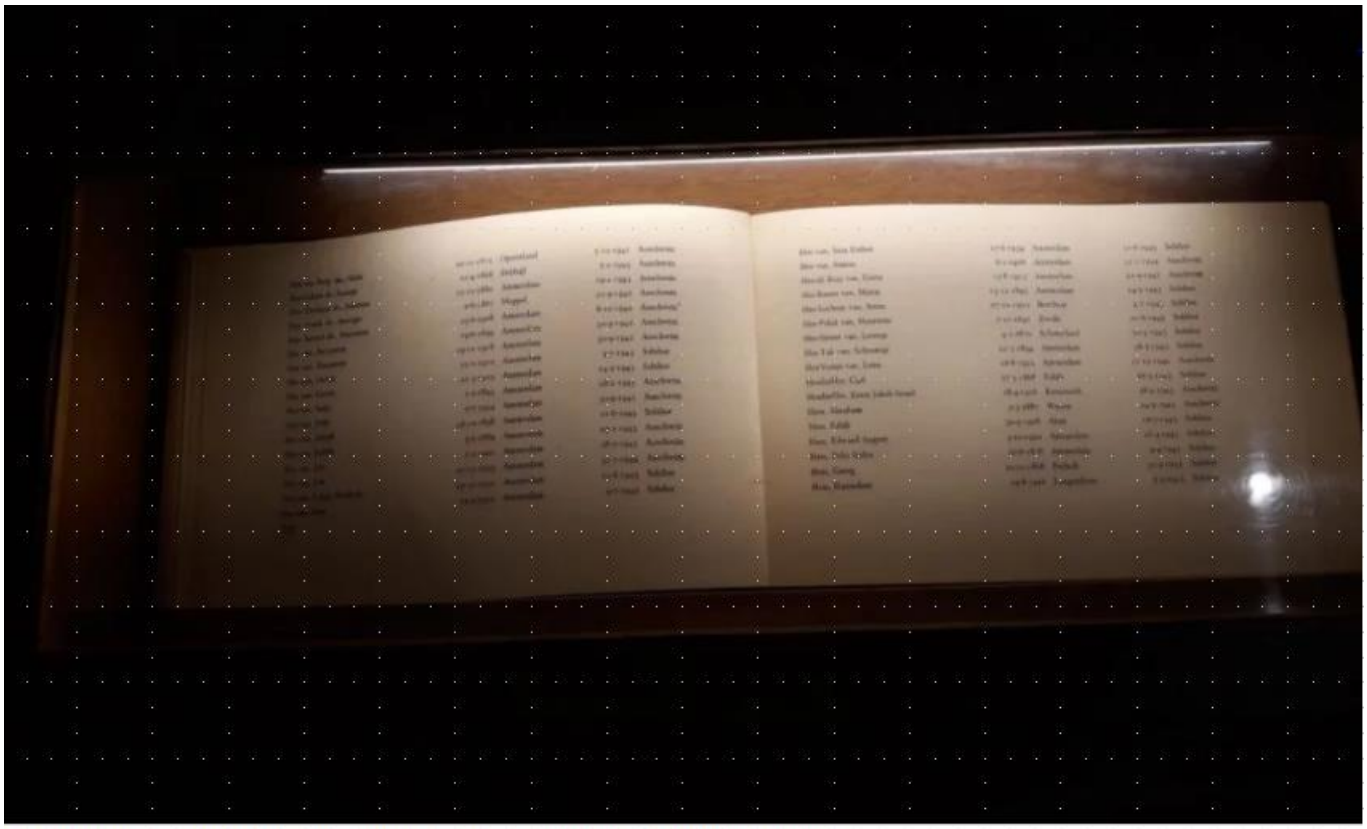

Opengeslagen pagina uit een van de gedenkboeken (Historiek)

Helemaal achterin de kapel hangt een houten bord met daarop de namen van Engeland-vaarders die tijdens de oorlog om het leven kwamen. Dit bord was tijdens de opening van de begraafplaats in 1949 een geschenk van prinses Wilhelmina.

Bord met de namen van omgekomen Engelandvaarders (Historiek)

In de kapel is verder onder meer een plaquette te vinden ter nagedachtenis aan Nederlandse onderdanen die in de jaren 1941-1945 een zeemansgraf vonden in Azië.

De Vallende Man

Naast de herdenkingskapel staat het monument *De Vallende Man* van de Rotterdamse beeldhouwer Cor van Kralingen. De Oorlogsgravenstichting:

“Het beeld symboliseert allen die zich tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben ingezet om Nederland te bevrijden en daarbij zijn gesneuveld, doodgeschoten, gefusilleerd, omgebracht of anderszins zijn overleden in een van de oncentratiekampen.”

Monument ‘De Vallende Man’ (Historiek)

Natzweiler Monument

Achter de kapel bevindt zich sinds 1959 het Natzweiler Monument, ter nagedachtenis aan de Nederlanders die in het Nacht und Nebel-kamp Natzweiler om het leven kwamen. Gevangenen moesten in dit kamp zware dwangarbeid verrichten. Tijdens de oorlog zaten er ongeveer zeshonderd Nederlandse verzetsmensen met uiteenlopende politieke achtergronden gevangen. Daarvan overleefden er 280 de oorlog niet. Het monument, dat is gehouwen uit steen uit de beruchte steengroeve van het kamp, bevat een urn met aarde uit Natzweiler.

Natzweiler Monument (Historiek)

Onbekende Verzetsstrijder

In 1952 werd in een lemen kuil, symbolisch voor het ondergrondse verzet, een monument geplaatst voor de ‘Onbekende Verzetsstrijder’. Het gaat om offerschaal met op de rand de tekst ‘Den Vaderlant Ghetrouwe’.

Na-oorlogse graven

Sinds eind jaren tachtig worden op de erebegraafplaats in Loenen ook militairen begraven die zijn omgekomen bij vredes- en crisisoperaties waaraan Nederland heeft deelgenomen. In 2007 werd bijvoorbeeld de urn van soldaat eerste klasse Timo Smeehuijzen bijgezet in Loenen. Hij kwam op 15 juni om bij een zelfmoordaanslag in Uruzgan om het leven.

Monument voor de Onbekende Verzetsstrijder (Historiek)

Erevelden op Java

Op Java zijn zeven erevelden te vinden waar circa 25.000 oorlogsslachtoffers worden herdacht die tussen 1942 en 1951 om het leven kwamen. Op de

begraafplaats in Loenen staan zeven grote witte kruisen die deze herdenkingsplaatsen symboliseren. De Oorlogsgravenstichting wil daarmee en plek bieden waar nabestaanden van deze slachtoffers hun dierbaren kunnen eren.

Zeven kruizen die symbool staan voor de Erevelden op Java (Historiek)

Dodenherdenking

Op 4 mei organiseert de Oorlogsgravenstichting jaarlijks een openbare dodenherdenking op het ereveld. Bij het monument van *De Vallende Man* worden dan kransen gelegd.

Bron: no 38/2022

HISTORIEK
ONLINE GESCHIEDENISMAGAZINE